

Nr 15

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

I en till riksdagen den 14 mars 1958 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 114, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Enligt den med stöd av riksdagens bemyndigande utfärdade förordningen den 25 maj 1945 (nr 256) angående prisutjämningsavgift, vilken förordning upphörde att gälla med utgången av juni månad 1957, ägde Kungl. Maj:t, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövades föreligga, förordna att viss avgift (*prisutjämningsavgift*) skulle erläggas för vara som utfördes ur riket. I förordningen — som i vissa smärre avseenden ändrades genom förordningar den 14 juni 1946, nr 282, och den 31 oktober 1947, nr 863 — stadgades bl. a., att prisutjämningsavgift skulle utgå enligt grunder och med belopp, som Kungl. Maj:t bestämde, samt att medel, som influtit genom uttagande av prisutjämningsavgift, skulle fonderas och användas enligt vad särskilt stadgades. I övrigt innehöll författningen föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av prisutjämningsavgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden.

Förordnande om prisutjämningsavgift har endast meddelats beträffande skogsprodukter. Enligt kungörelser den 25 maj 1945 (nr 257), den 9 maj 1947 (nr 184) och den 3 november 1950 (nr 586) har sådan avgift uttagits vid export av vissa sågade och bilade trävaror under åren 1945—1952, vid export av rundvirke under år 1952, vid export av kemisk och mekanisk massa under åren 1947—1948 och 1951—1952 samt vid export av pappersavfall, papp och papper under åren 1951—1952. Från tillämpningen av 1947 och 1950 års kungörelser har undantagits export, för vilken avgift erlagts enligt särskilda avtal. Sådana har för åren 1947—1952 träffats med vissa branschorganisationer, vilka därvid åtagit sig att av sina medlemmar uppbära viss avgift, konjunkturutjämningsavgift, vid export av i avtalen berörda varor.

De prisutjämningsavgifter, som uppburits under åren 1945—1952, har tillförts en inom statskontoret bildad diversemedelsfond, diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter. Behållningen å fonden uppgick den 30 juni 1957 till ca 46 milj. kronor. Nämda belopp har nästan helt disponerats genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen om bidrag till skilda skogluga

ändamål samt om successiv återbetalning av vissa andelar av de inbetalade avgifterna till vederbörande företag resp. vid dessa bildade sociala företagsstiftelser. För närmare uppgifter om dispositionen av medlen torde få hänvisas till propositionerna nr 80/1953, 62/1954, 72/1955, 37/1956 och 138/1957.

De medel, beträffande vilka närmare beslut om användningen ännu icke meddelats, uppgår till 539 000 kronor och hänför sig till prisutjämningsavgifter, som erlagts vid export av pappersavfall under åren 1951 och 1952. Vissa riktlinjer för dispositionen av berörda avgiftsmedel har tidigare godtagits av riksdagen (prop. 138/1957, JoU 23, rskr. 268). De skall sålunda tagas i anspråk för skogliga ändamål i vidsträckt mening, som icke i annan ordning kunnat tillgodoses. Därvid har förutsatts, att de skall kunna användas för sådana åtgärder, som i olika hänseenden — direkt eller indirekt — kan förbättra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. Vad angår prövningen av bidragsärendena har uttalats, att frågor av större räckvidd lämpligen borde underställas riksdagen.

I anledning av till Kungl. Maj:t inkomna framställningar har i förevarande proposition föreslagits, att av prisutjämningsavgiftsmedel 300 000 kronor måtte anvisas till stiftelsen Skogsindustriernas vattenskyddsforskning samt att av dylika medel 140 000 kronor måtte få tagas i anspråk för försök med mekanisk skiljning av flottat virke, 14 000 kronor för vissa rationaliseringsundersökningar i fråga om hanteringen av pappersavfall samt 85 000 kronor för bestridande av kostnaderna för undervisningen i skoglig arbetslära vid skogshögskolan under budgetåret 1958/59. En närmare redogörelse för berörda framställningar samt däröver avgivna yttranden har lämnats å s. 3—8 i propositionen. Utskottet tillåter sig hänvisa till vad där återgivits.

Föredragande departementschefen, statsrådet Lange, har anfört följande.

»De prisutjämningsavgiftsmedel, som uppburits under åren 1945—1952 vid export av olika skogsprodukter, har numera i huvudsak disponerats. Detta har skett genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen om bidrag till olika skogliga ändamål samt om successiv återbäring efter särskilda grunder till vederbörande inbetalande företag och utbetalning till sociala företagsstiftelser. De prisutjämningsmedel, för vilka närmare beslut om användningen ännu icke meddelats, uppgår till 539 000 kronor och hänför sig till avgifter, vilka erlagts vid export av pappersavfall under åren 1951 och 1952. Vissa allmänna riktlinjer har dock angivits för dispositionen av ifrågavarande medel. Sålunda skall enligt tidigare uttalande avgifterna för pappersavfall tagas i anspråk för skogliga ändamål i vidsträckt mening, som icke kan tillgodoses i annan ordning. Därvid har förutsatts, att de skall kunna användas för sådana åtgärder, som i olika avseenden — direkt eller indirekt — kan förbättra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. Bidragsärenden av större räckvidd har ansetts lämpligen böra underställas riksdagens prövning.

Med hänsyn till vad sålunda uttalats har jag ansett mig böra anmäla vissa av de framställningar, som gjorts om anslag av prisutjämningsavgiftsmedel. De förslag om medelstildelning som i anslutning därtill framföres innebär att nämnda disponibla belopp av 539 000 kronor helt tages i anspråk.

Svenska cellulosaforeningen och Svenska pappersbruksforeningen har hemställt, att 600 000 kronor måtte ställas till förfogande som bidrag till av nämnda foreningar jämte Svenska trämasseforeningen och Svenska wallboardforeningen gemensamt bedriven vattenskyddsforskning. Ifrågavarande verksamhet utövas av en för ändamålet bildad stiftelse, Skogsindustriernas vattenskyddsforskning, vilken i sin hittillsvarande verksamhet varit helt hänvisad till de medel som tillhandahållits av industrien. Det har emellertid med hänsyn till föreliggande utbyggnadsplaner inom denna och vattenskyddsfrågornas i samband därmed ökade betydelse ansetts nödvändigt att under de närmaste åren intensifiera forskningsarbetet. Då de problem som därvid kommer att angripas har ett allmänt intresse och sträcker sig utöver vad som betingas av skogsindustriens speciella förhållanden har det ansetts rimligt att bidrag i viss utsträckning lämnas av allmänna medel. Av de beräknade totala kostnaderna för forskningsverksamheten under den närmaste femårsperioden, vilka uppskattas till 1,2 milj. kronor, föreslås sålunda att hälften bestrides av prisutjämningsavgiftsmedel. — De remissinstanser som yttrat sig över framställningen har i allmänhet tillstyrkt bifall till densamma. Helt allmänt kan sägas, att våra vattendrag i stor utsträckning utnyttjas på ett sätt, som medför uppenbara olägenheter ur sanitära synpunkter, liksom också med hänsyn till fiske, friluftsliv och naturskydd. Bl. a. den fortsatta utbyggnaden av industrien kommer att medföra en successivt försvårad vattenförorening och allt mer påtagliga olägenheter, om icke effektiva motåtgärder vidtages. Med hänsyn härtill och då de resultat som framkommer av den planerade forskningsverksamheten synes kunna tillgodogöras för allmänt vattenvårdande ändamål, vill jag tillstyrka, att bidrag utgår av prisutjämningsmedel. Bidragsbeloppet synes dock böra begränsas till 300 000 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat kommer vattenvårdskommittén att i ett blivande betänkande framlägga vissa förslag i fråga om vattenvårdsforskningen inom landet. Jag förutsätter, att stiftelsen är beredd medverka till den samordning av forskningsverksamheten på området, som kan bli en följd därav.

Ingenjörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission har hemställt, att 200 000 kronor måtte anvisas av prisutjämningsmedel för försök med mekanisk skiljning av flottat virke. Försöken, som avses utföras i Ångermanälven vid en för ändamålet uppförd provanläggning, ingår som ett led i strävandena att nedbringa flottningskostnaderna, av vilka skiljningsförfarandet vid älvmyningarna representerar en betydande andel. Avsikten är närmast att undersöka förutsättningarna för att ersätta de nuvarande s. k. strömskiljerna med anläggningar för mekanisk skiljning. Det mekaniska förfarandet förväntas medföra väsentligt minskat arbetskraftsbehov, vilket anses betydelsefullt bl. a. med hänsyn till arbetets säsongmässiga karaktär,

samt vidare minskade olägenheter av vattenregleringarna i älvarna. Av kostnaderna för undersökningen, vilka totalt beräknas uppgå till en milj. kronor, är kraftintressenterna i Ångermanälven beredda att svara för hälften. Andra hälften har ansetts böra bestridas av medel som skogsbruket kan anskaffa. Med hänsyn till att lösandet av problemet med mekanisk skiljning är en för hela skogsnäringen betydelsefull uppgift har skäl ansetts tala för att ett väsentligt bidrag utgår av allmänna medel. — Remissinstanserna har i sina yttranden allmänt understrukit värdet av de planerade försöken. Bl. a. har man betonat angelägenheten av att skogsindustriens transportfrågor över huvud göres till föremål för studium och att möjligheterna till rationalisering och förbilligande tillvaratages. Jag vill i detta sammanhang erinra om att prisutjämningsmedel tidigare vid ett par tillfällen ställts till förfogande för undersökningar av olika transportfrågor inom skogsindustrien. Vad angår den nu föreslagna försöksverksamheten, torde den vara av värde för hela det norrländska skogsbruket genom de rationaliseringsvinster den kan möjliggöra. Det torde med hänsyn härtill vara rimligt att visst bidrag lämnas av kvarstående medel avsedda för allmänna skogliga ändamål. Jag tillstyrker sålunda att 140 000 kronor anvisas av prisutjämningsmedel. I fråga om formerna för försökens genomförande har jag icke något att erinra mot den i framställningen föreslagna uppläggningsen.

Av övriga nämnda ansökningar — vilka i och för sig torde vara av den karaktär att de knappast behöver underställas riksdagens prövning — inefattar den ena en hemställen från styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut om bidrag till undervisningen i skoglig arbetslära vid skogshögskolan. Bidrag har tidigare anvisats av prisutjämningsmedel för undervisningen i ämnet under innevarande budgetår. Ämnets ställning vid högskolan är för närvarande föremål för överväganden inom 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté. I avvaktan på resultatet av dennas arbete vill jag icke motsätta mig att medel anvisas även för undervisningen under budgetåret 1958/59. — Vad slutligen angår framställningen från Pappersavfallsgrossisternas riksförening och Svenska pappersavfallsgrossistföreningen om anslag till vissa rationaliseringsundersökningar i fråga om hanteringen av pappersavfall tillstyrker jag, att härefter återstående disponibla belopp, 14 000 kronor, ställs till förfogande för ändamålet.»

Utskottet. Enligt propositionen uppgår det belopp av prisutjämningsmedel som ännu icke disponerats genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen till 539 000 kronor. Kungl. Maj:t har nu bland annat föreslagit, att av sagda belopp 300 000 kronor skall ställas till förfogande för stiftelsen Skogsindustriernas vattenskyddsforskning såsom finansiellt stöd åt dess forskningsverksamhet. Enär utskottet finner angeläget att vattenvårdsforskningen intensifieras icke blott för att finna möjligheter att rena avloppsvatten medelst förenklade anordningar så att de höga investeringsutgifterna för ändamålet kan nedbringas utan även för att åstadkomma verk-

samma medel mot förorening av vattendragen, biträder utskottet Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag till engångsbidrag till berörda gren av vatten-vårdsforskningen. Den med bidraget stödda verksamheten bör enligt utskottets mening i möjligaste mån samordnas med den övriga forskning vilken för närvarande bedrivs och som kan komma att organiseras i avsikt att främja vattenvården.

Kungl. Maj:t har vidare föreslagit, att prisutjämningsmedel skall få anlitas för att bestrida kostnaderna för undervisningen i skoglig arbetslära vid skogshögskolan under budgetåret 1958/59. Ifrågavarande undervisning bekostas under nu löpande budgetår med dylika medel. Med hänsyn till önskvärdheten av att den vid högskolan bedrivna undervisningen i sagda ämne får fortgå till dess ställning kunnat tagas till 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommittés under det närmaste året väntade förslag i fråga om bland annat organisationen av undervisningen och forskningen inom området för skoglig arbetslära, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts sistnämnda förslag, vilket utgår från ett medelsbehov för ändamålet av högst 85 000 kronor.

Slutligen har Kungl. Maj:t förordat, att 140 000 kronor av odisponerade prisutjämningsmedel skall få utnyttjas för försök med mekanisk skiljning av flottat virke och 14 000 kronor för vissa rationaliseringsundersökningar i fråga om hanteringen av pappersavfall. Häremot har utskottet intet att invända.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 11 april 1958

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Nord, Jon Jonsson, Sigfrid Larsson, Eskilsson*, Mossberger, Gunnar Berg, Franzén*, Hedström och Uno Olofsson;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson* i Dädesjö, Andersson* i Hyssna, Hægglom*, Jonsson i Strömsund, Ahlsten, Lindström, Östlund, Franzén i Motala och Andersson i Långviksmon.

* Ej närvarande vid justeringen.